

RADVÁNSZKY JÁNOS VERSEI.

1666—1738.

(Második és befejező közlemény.)

Az 1727/8-ki országgyűlésre követül megy, de utóljára. Eseményekkel teli, érdekes, de zaklatott élet után nyugalomra vágyik. 1728. közepe táján a követségről lemond, ebben fia György váltja fel. A nyugalmasabb helyzet megvolna, de tevékenysége nem hagyja, teljesen nem nyugszik ezentúl sem. Körülbelől ezen időből maradt fenn egy tréfás husvéti verse, melyben fiát Lászlót és vejét Szlavniczai Sándor Pált csipkedi meg.¹

E versből látjuk, hogy a sokat szenvedett és csalódott komoly férfit szerette a tréfát és fiatalok társaságában tudott azok kedélyéhez alkalmazkodni.

Szerették is az öreg urat, Barkóczy Zsigmond, gróf Balassa Pál és felesége Zichy Kata, a jó humorú gróf Zichy Károly atyjuként tisztelik és leveleikben úgy is szólítják meg.

Ezek és mások leveleiből is látjuk, hogy a vendégek még öreg napjaiban is víg napokat töltöttek nála. Nem is csoda, mert a fia jellemzése szerint ugyan egy antik jellemű és erkölcsű férfiú,² de a mellett bizalmas baráti körben szerette a vidámságot, a tréfálódzást. Szeretett »anekdotumokat« elbeszélni tapasztalatokban gazdag életéből,³ és a fiatalabb nemzedék áhitattal hallgathatta,

¹ XV. szám alatt.

² Radvánszky László: Notitia familiae suae. (Kézirat.) 197. l.

³ Ilyen elbeszélései után Dobai Székely Sámuel, a ki a családi levéltárat 1729-ben rendezte, meg is írta életrajzát. Az erre vonatkozó adatok feltalálhatók Rugonfalvi Kiss István: Radvánszky György házassági pöre. Budapest, 1904. Adattár 123—124. l.

midőn ajkai megnyíltak a Caraffa idejétől egész a szathmári békéig terjedő korszak eseményeinek elbeszélésére.

A mint ezekből kivethetjük, kedélyének egy bizonyos frisseségét halálos betegségéig megőrizte, utolsó verse azonban mégis oly szomorú, hogy a múltakra, a jórészt keserves emlékeire visszatekintő öreg embert a kétségbeeséstől, lelke egyensúlyának elvesztésétől csak az ősi erő és a hit óvja meg.

A hit az, mely hevülő lelkébe új reményt és némi vigasztalást csepegtet, ez nem engedi, hogy a keserv és a fájdalom felülkerekedjék.

Hogy e versében szomorú tapasztalatait mégis annyira mélabús és oly feketén színezett háttérrel festi, abban valószínűen része van egy szomorú családi eseménynek és egy azzal kapcsolatos lelki sérelemnek, melyet nem feledhetett és melyet a legjobb akarral sem bocsáthatott meg.

Legkedvesebb leánya Boriska 1733-ban meghalt és veje Sándor Pál, meg se várva a gyászidő leteltét, meg akart házasodni és ehhez R. János beleegyezését kérte. A gyász eset megtörte, veje hálátlansága pedig »Nihil sub sole novum est« régen választott jelszava daczára annyira meglepi,¹ hogy gondolatait egyhamar nem tudja rendes mederbe terelni.

Szomorúsága, bánatos hangulata közepett régi barátjához fordul: a költészetben keres enyhülést.

Még egyszer kezébe veszi tehát lantját (1734-ben), de, kedélyállapotának megfelelően, most már nem a szerelem szárnyain repül, elegikus hangulat pengeti húrjait. Öreg ugyan már a poeta, de erő és szép gondolat van még stropháiban.

Verse² nagy vonásokban tükre kora eseményeinek. Alapgondolata régi jelszava: »Nihil sub sole novum est«. De ha ezt belátja is, megnyugodni benne nem tud. A szatmári béke után huszonhárom évvel is kitör kebléből a panasz:

Sok ország, méltóság, hadi rend, paraszt is,
Érez sok változást, sír özvegy, árva is.

Láttam igaz ügyet, hogy le nyomattatott,
Láttam sok ártatlant, hogy sok vért hullatott,
Iszonyatos kínban, halálíg jajgatott:
Bosszú álló Isten! hogy ezt így halasztod!

¹ Vejéhez írott levele 1733. decz. 23. kelt. III. oszt. XXXVI. cs. 167. sz.

² XVI. sz. alatt.

Szeretett fejedelmére gondolt, midőn ezt írta:

Láttam fejedelmi magát szegénységben,
Sárból emelteket, bővelkedni kincsben,

Mikor a »megérdemhedt vitéznek« kenyér nélkül szükös sorsáról elmélkedve a rodostói kortársakra gondol, a régi költői erő felcsillanása adja tollára imez erőteljes sorokat:

Az istentelen ügy kiált diadalmat,
Jajjok eget érik s nem látnak oltalmat
Krisztus követői, se mi nyugodalmat,
Hanem számkivetést s mindentül tilalmat.

A következő versszak:

Nagyon kiterjedtek világ szövevényi,
Szorosak jámborság egyenes ösvényi,
Mind *házad* s mind *házad* kintelen eltűrni,
Ha mit a nagy úrnak tetszik reá vetni

pedig bizonyítja, hogy a kurucz vér soha sem aludt meg benne és soha sem tudott az új állapotokkal teljesen kibékülni.¹

Valamint az eddigieken, úgy a következő versszakokon is, a költő élete folyásának megfelelően, komor, mélabús hangulat vonul végig, minden része, minden sora mintegy visszasír a múltba.

Az utolsó versszakban abból merít vigasztalást, hogy nem sokára elhagyja az életet és Isten letörli arczáról könnyhullatását.

¹ Ékesen szóló bizonyágai ennek gróf Károlyi Sándorral váltott levelei is. Károlyi Sándor 1731-ben a felvidéken tartózkodván, Koháry István temetésén Csábrágon régi magyar módon óhajtott megjelenni, de nem lévén kéznél ahoz való készüllete, ősapámtól kért ilyeneket. Keserű gúnynyal válaszolt e levélre, ezt írván: »ama hajdani fegyveres ültözetek régen elvesztek házamtól, de nem is iparkodunk többé rajta, most már az ifjaknak csak egy lódingot sem bírhat el a válluk, hát még a pánczéling, mennyi kárt tenne a poros nagy hajban? s hol férne meg a hajzacskó? Hanem bizonyos barátomnál akadtam ezen rozsdá-ette pánczélingre és sisakra, mely mellé magam pár karvasát vetvén, ime azon halottí pompára, ha arra valók, udvarlok vele«. 1734-ben pedig, midőn Károlyi Sándor új ezredét magyar módra, ezüst forgósan stb. kívánta felszerelni, azt írja neki: »Bizonyára aranybetűket és örök emlékezetet érdemel szent igyekezete, hogy a vitézlő rendet régi katona ékességeknél reduktiója által is, dicsőséges eleink vitézi szokásira hozni szándékozik. Bár ugyanis a fodoréttott és porozott haj, görbe fűsük után befont kancsuga forma fűrtök, hajzacskók, színes köntös-höz fekete csizma, pántofli, bokáncs, pántlika etc. elhagyattatnának, fiamon akár kezdve s akár végezve egyig.« (Eredetiek a Gr. Károlyi cs. levéltárában.)

Erre ugyan még néhány évig várt. Közben 1737-ben nagy szomorúság, kifejezhetetlen fájdalom éri, elveszíti hű társát, szeretett feleségét. De a búbánatra nem sok ideje maradt, 1738-ban ő is örök álmra hűnyta szemét.

I.

Heu! quam cuncta abeunt celeri mortalia cursu!

(1693 előtt.)

Oh mely hamarsággal múlnak világi jók!
Gyorsan futó órák, mint ezeknek rontók.
Álomhoz hasonló
Ki majdan elmúló
Fabula maradt fenn
Ember ha fenn serken!

Mit használ hogy itt volt? gyűtett kincses sok jót?
Erős cselekedet, hozott neki mi jót?
Vagy ő sok írási?
És kegyes szerelmi?
Bölcsen írt könyvei?
Elméje elei?

Mert lássad, mind ezek mostan hol légyenek?
Sehol! Hát ő maga — kérdd — hol lappangana?
Sehol! Hát mit művel?
Semmit! Hon van ezzel?
Szeleekben, felhűkben,
Nyomatlan hejyeken.

Bolondság tehát az, kit ember nagyra tart;
Mert ki bizik benne, ő annak sokat árt.
Mindenek elfutnak
Minket magán hagynak
Buborékja viznek
Példája ezeknek.

Közölte: Thaly K. »Mindenek Mulandók« czim alatt Abafi L. Figyelő V. k. 155. l.

II.

Iste suum medicamen habet, sed non ego laesus,

Orpheusnak lantja,
Keserves siralma

Úgy tetszik zeng ez helyben?
Mert sűrű zokogás,
Siralmas bánkódás

Elhatott mindenekben?
Még az madárkák is,
Gyengén plántált fák is,
Keseregnek szívekben.

Viola bujában
 Hervad bánatjában,
 Rózsa is kornyadozik;
 Az zöld fű kap gyászhoz,
 Az napfény homályhoz,
 Minden öröm aggódik.
 Mi oka ugyan is?
 Minden szem sírva néz
 Föld színre is bánkódik.

Jaj! látok amottan
 Momus kis ablakján
 Halálos nagy sebekben
 Egy fetrengő szívet,
 Ereje elesett
 Fene rágja éltiben;
 Boszúság emészti
 Fájdalom epezti
 Gyötri szegényt testiben.

Jelentsd panaszodat,
 Ne titkold sorsodat
 Ó szerencsétlen lélek!
 Szarvas ha lövetik,
 Oly fű találkozik
 Megtartatik az élet.
 Ha orvosolható
 Érte lesz sok szánó
 Megtérrhet még víg kedved.

De ő fejt rázza
 Keményen tagadva,
 Még lehessen többé
 Sokáig kínlódni;
 Nem kíván bajlódni
 Bús bánatban élni;
 Csak sohajt keservén —
 Fegyvere oldalán,
 Kész halálos bajt vinni.

Közölte: Thaly K. »A vigasztalhatlan« címmel Abafi L. Figyelő V. k. 154. l.

III.

Curantur nulla vulnera cordis ope.

Emberi elmének nyughatatlan vólta
 Minden láthatókat bülcsen meg vizsgálta,
 Egek magosságát élével megjárta,
 Földnek ő mélységét nagy bülcsen megtudta.

Az kerengő napfény semmi titkát tüle
 Nem titkolhatta el, futását el érte,
 Saturnus, Jupiter nagyságát megmérte,
 Mars, Hold, Mercurius postáit (így) irta le.

Állhatatlan holdnak nyughatatlanságát
 Hol árad, hol apad, ő tulajdonságát,
 Apró kis csillagok bizonytalan számát,
 Kimondá örvényes mély tengerek titkát.

Nem csak penig ebben él ő okossága,
 Mert minden dolognak ő igazgatója,
 Ő minden titoknak ravasz vizsgálója,
 Ő erős nemzetek(nek) meg bágyasztója.

Vér ontó harczokat kézzel, észszel csinál,
 Rettentő fegyvere új találmányokkal áll
 Erős kű bástyákat egészlen ő el fal,
 Rajta sebei gyógyé(tta)tása is áll.

Mert minden füveknek ír tulajdonságot
 Sokféle szükségben könnyen gondol módot,
 Minden bús elmének talál nyugodalmot.
 Ő minden betegnek talál orvosságot.

De én egyet látok, kit nem tud ez nemzet,
 És méltán sohajtok, mert szörnyő az eset,
 Kit Isten azzal vér, borbély a nem lehet,
 Elménk élessége tovább itt nem mehet.

Micsoda tehát az, ki nem áll ez elmén?
 Melyik ez világon gyógyúlhatatlan kén?
 Bizony kinek szive soha nincsen helyin,
 Kinek ezer féreg szüntelen ül szivin.

Oh (te) átkozott nyíl, mely szívemet rontád!
 Kegyetlen szerencse kedvem el vonád,
 Kiért szállott reám felejthetlen bánat,
 Vigasztalás nélkül keserves gondolat.

IV.

Consolatio.

Állj meg te bús penna! ne siess dolгодban
 Hova ragadtattál ily gondolatidban?
 Im gyógyul már szived,
 Meg kezd térni kedved;
 Mert kit nem gondoltál,
 Az már szeret téged.

Ad jobbat az Isten, meg zűdöl az erdő¹
 Idővel meg vidül hosszal tűrő két szű:
 Kegyetlen dereket,
 Kedvetlen hideget —
 Ékes majus szele,
 Küveti jó kedve.

Azért én édesem, maradj itt mellettem,
 Mert téged nagy búmban rendelt én Istenem
 Vigasztalásomra
 S meggyógyulásomra,
 Édes szép Viola,
 Zephirusnak huga.

¹ V. ö. Zrinyi »A vadász« 71. versszak.

V.

Amicae litterae.

Magamat ajánlom szívemnek szíviben,
Tartson mind holtiglan igaz szeretetben;
Tétovázó szívet hozzám ne viseljen
Hanem igaz és hű ő mindenkor legyen.

Készebb vagyok, szívem, koporsóban szállni,
Hogy sem nálad kívül ez világon lakni;
Nálad kívül nincsen semmi én örömem
Veled vagyon, szívem, én gyönyörűségem.

VI.

Responsio super eadem.

Versedet, édesem, vettem nagy kedvesen,
Szép ajánlásodat értettem szívesen,
Csak Isten fottiglan tartson téged ebben,
Mert az állandóság legszebb szerelemben.

Nem kincs, se gazdagság teszi szépet szépnek,
Nem szépség s nyájasság böcsős része ennek,
Az egy állandóság éksége ezeknek,
Kiben nyugodalma úgy lesz én szívemnek.

Nem mesterség, szívem, szépet megszeretni,
Előtte sítálván, benne gyönyörködni,
Édes ajakirul szép csókokat szedni
(É)s el távozásán semmit sem busúlni.

Esküszem te néked az szűz Dianára,¹
Esküszem Venusra és az ő fiára,
Hatalmas Cupidonak sebes nyilára
Hogy érted, szívemnek égben ér fájdalom.

Nálad nélkül, szívem, mint világ nap nélkül,
Vagyok mint az züld fű, nyári harmat nélkül,
Gyászban borúlt szívem sohajt szüntelenül
Hervadok fenn állva, maradván egyedül.

¹ Zrinyi Miklós »A vadász« című idilljében a 61-ik versszak következő:

Esküszöm te néked az szűz Diánára,
Esküszöm Cupidóra s az ű nyilára,
Hogy mint szalma lángon, úgy ég szép Berleba
Miattam; úgy égett és ég is heába.

VII.

*Azön kesereg az versszerző, hogy kegyesinek nem udvarolhat,
ha szintén levele által hivattatnék is.*

Kegyeseim engemet hivat leveliben,
Indét nyájassággal kötelességemben:
Ó bizony nem vagyok oly rest
Mert Venust nem szolgál tunya test.

Átkozott szerencse, ennyire mit kínoz
Kit híven szolgállok, attul mostan el vonsz;
Szakad szívem bennem pozdorjára
Emészti Cupidonak (a) lángja.

Ó Venus! szolgáltnak hogy nem fogod pártját?
Mért engedd békóban fogni most az lábát?
Ki szokta kedvedért dereket,
Túrni nagy utakat, hideget?

Jaj nagy fájdalom ez, kinél nagyobb sincsen!
Im az én szeretőm nem messzi vár engem,
Én pedig mint az rab tömlőczben
Lánczton tartattatom birincsen. (*igy*)

Meg bocsásd édesem, szerelmünkért kérek,
Nem én, de szerencse s idő oka ennek;
Mert kedvedért Indusokat, —
Kész volnék meglátnom Perzsákat.

Higgyed ó én szívem, mennyi bokor vagyok
Szép házadig s azokon mennyi bimbó vagyok,
Annyi ellenség közt el menni,
Kész volnék fegyverrel hozzád jutni.

Mennyi fűvént láthatsz, ha annyi volna is,
Kivont fegyverekkel éitemet lennék is;
Viaskodnék, vagdalkoznék,
Méglen kegyesemhez jutnék.

De nem jó czigérit szerelmünknek kitenni,
Mert jobb én halálom, hogy sem búdat látni;
Magamat semmiben nem kimélem
Csak héredet, nevedet őrezhessem.

Még lesz, tudjad szívem, csak hamar oly idő,
Kiben megújúl még hosszas tűró két szű,
Előbb vége lesz éltémnek
Hogy sem hozzád szerelmemnek.

Szerelemben az rendtartás igen nehéz,
 Mert gyakorta tüze miá az elme is el vész;
 Én is ma vígabban volnék,
 Ha héreddel nem gondolnék.

VIII.

*Meg sajdétván egy barátja titkos szerelmit, ily táatosan felel versire,
 feddvén alattomban állhatatlansággal kegyesit.*

Igen is méltó volt aztat el küvetni,
 Szerelemnek lángját nehéz el titkolni;
 Sokszor palást alól szokott fel lobbanni
 És nagy setétségbül napfényre kijutni.

Nem lehet oly tunya férfi virágjában
 Hogy meg ne kénálja magát nyájasságban,
 Annál inkább a kit hivat irásában
 Kegyese és indét szokott tréfájában.

Venus szolgájának sebesnek köll lenni,
 Tigrisek módjára gyakort düheskedni,
 Mert ha rest és tunya, nem fog kedvet lölni,
 Cupido gyors nyíla hamar megelőzi.

Élj hát szerencsésen véle egyetemben,
 Kívánom legyetek jó egészségtekben
 Nékem semmi közöm kötelességtekben
 Ez az nota fejtett első verseidben.

Csakhogy nyájasságtok, ki mostan édesnek
 Tetszik, ne végtire ízi nagy mérgesnek
 Légyen, mert mindenkor vége ez ilyennek,
 Olyan szokott lenni szerelmes szíveknek.

Gonosz Eumenides az ő dühességit
 Nem szokta titkolni nagy kegyetlenségit,
 A mikor legjobban kristál tünde klésit
 Látod, akkor veszi romlandójuk végit.

Állhatatlan szívnek ilyen állapotja
 Csak addig kedveli egyet, még mást látja;
 Bár minden órában lenne változatja,
 Cupidonak dolgát hogy megpróbálhatja.

De ezeket kérlek ne vegyed magadra,
 Mert bizony nem téged, de mást értem rajta;
 Kötelességeddel szívem vagyon rakva,
 Hozzád hűségemnek meg nem szakad magva.

IX.

*Kezéhez jutván ezen replica ha szintin nehezen temperalhatja is
keményebb szóktul versit, így felel reá:*

Semmi újas dolgot most előmben nem hoz,
Lábam régen szokott Venus postáihoz,
Ki gyorsabban siet, mint tigris társához,
Indúlván szívesen ösmert anygalkámhoz.

Az szép piros hajnal tehet bizonytságot,
Ki napkelet előtt sokszor talpon látott,
Ó hányszor gázolám az sűrő harmatot?
Mely ha egyben volna, tenne egy patakot.

Mert Venus asszonyom minden tanuságát,
Megtanultam már én szép bölcs oktatását,
Nem bánja, jól tudom, tisztem haladását,
Jó hérért ki esik, holnap adja mását.

Azért jó barátom, ha nem süt, ne oltsd
És ha semmi közöd, magadat ne ártsad.
Élhessek kedvemre kívánod? Te lássad
Elég hogy elhitem hiv barátságodat.

Ne ijessz, mert nem fél, bátor az szerelem,
Nem bút, de halált is ha lát szegény fejem,
Ámbár fogyjon éitem, csak éljen kegyesem,
Lölkem, szerelmesem, én gyönyörűségem.

Eumenides mérge, rossz emberek nyelve
Ámbár ki hozná is palást alól fényre,
Hozza hűségemet; nem gondolok vele,
Mert ékes kegyes szűz, érdemeses erre.

Állhatatlan szívvel, semmi szüvetségem
Bujaság hűtető szerelem nem, czélyem (így),
Ki máshoz köteles, az nem én szerelmem,
Mert én nagy tüzemnek határa szemérem.

Azért jó barátom, nem veszem magamra,
Sem kit szívem szeret, azon ártatlanra,
Bal ítéletedet: kérdlek mi vitt reá?
Talám futó elméd nyughatatlansága?

Conclusio:

A ki bánja, tegyen róla,
Megérdemli az viola
Hogy az juhász térgyen állva

Szedegetvén illatozza,
Köbölíben rakosgassa:
Irigyinek az anyá.

X.

Keseregvén szerencsétlenségin, sokféle dolgokban hasonlítja magát.

(1693.)

(Ebben Balassa Bálintnak, egy jórészt németből fordított versét¹ változtatja át némileg,² azután az utolsó hét sor helyett saját versszakait teszi helyébe):

— — — — —
Annál keservebb hogy meg sem mondhatni.

Többet itt nem szólok, mert az büntől félek,
Más hogy könyöbbülést ebben nem remélek,
Rövid éltém után tudva lesz mindennek.

Éneklé ezeket keserves kinjában
Egy megbúsúlt ifjú, az Felső-Almásban
Bű aratás tájban, kilenczvenharmadikban.

XI.

(1694.)

Ez nem versszerzőnek találmánya, hanem Cupido nyughatatlanságában fetregő egy árva személy levelének más nyelvből ez versekben való hozatása; kikben nem hogy hizelkedett volna magának, de sok affectusok kin hagyásával temperálta, az mint lehetett őket, notáját egy francia énekhez szabván.

Éltessen az Isten jó egészségében,
Tartson mind örökkin kívánt szerencsében,
Ezer jóval áldjon jártadban kültedben,
Ne láthass semmi bút egész életedben,

Bánom ezt kívánván majd megkeserítlek,
Tulajdonítsd, lölkem, kötelességemnek,
S én bal szerencsémnek és az nagy szükségnek,
Mert romlását érzem én egészségemnek.

¹ Szilády Á. Balassa Bálint költeményei. 49. szám.

² A változtatások következők:

B. B. 4-ik sora helyett: Szerencsétlen sorsom boldogtalanságán.

B. B. 8. és 9-ik sora helyett: Nézze fel gyuladott keserves szívemet.

Kiű bú miní az Aethnái, örökké csak eget.

B. B. 19. és 20. sora helyett: Ég olthatatlanúl buzgó reménységben,

Bizik csak egyedül egy igaz Istenben.

Az egész költeményt közölte Thaly K. Abafi L. Figyelő. 1876. év. I. kötet 300 l.

A dupla gyötremem, duplázza kinomat,
Fogyatton fogyatja én bus napjaimat,
Kínozza óránként tetőmet (így) talpomat,
Kik közt épségiben nem érzem tagomat.

Házi keresztmennek könnyebsége nincsen,
Szempillantásonként keservesen érzem,
Hogy penig angyalom te nem lehets jelen,
Sír, sóhajt szüntelen keseredett szívem.

Bár üljek, vagy álljak, vagy kertben sítáljak,
Nézzem bár örvényít Duna folyásának,
Szemem előtt forog színye árnyékodnak,
S ohajtást szaporét én kívánságomnak.

Tápláljam ámbár is el vajúlt testemet,
Lakom mint Tantalus, elvesztvén eszemet,
Nálád nélkül semmi, mert az jár te veled,
Reményem, örömem egyedül csak benned.

Bokros álmaid is gyakort játszottatnak,
Álmodozásimban veled csalogatnak,
Kereslek mellettem, de nem találhatlak,
Igy színyes örömem fordul szokott búnak.

Forgasz édes szívem szüntelen eszemben,
Mint Sisiphus köve gyötresz életemben;
De talám nálad sincs felejdékenységekben
Te nemes parolád adott jó kedvedben.

Sem Jasont Maedea, sem Pyramust Thisbe
Hivebben nem kedvelt, mint én szerelmembe,
Nem találsz változást egész életembe,
Azért én édesem légy jó reménységbe.

Még ha az Párkák is fonalát éltemnek
Elvágják irigyi érzékenységeknek,
És midőn zárta lesz homályos szememnek,
Neved, végsű szava lesz bágyadt nyelvemnek.

XII.

(1694.)

És talám béfonta az tüvis utadat?
Ez ugyanis úgy van eddig, ha nem tudad.

(Hiányzik egy levél a codexből.)

XIII.

(1694.)

Látom el búsúltál elrejtett értelmő
 Szómon s megrezzentél: Ne félj bátor szívű!
 Nem szökhetik rabod, tekintetes ifjú
 Sem másnak adatik, mert karod bajvívő.

Hogy ha te nálad is szerencsénk írgyi,
 Valamit áskálnak szerelmünk bontói;
 Add szivem tudtomra kik annak tanácsi?
 Kik árva életnek kegyetlen gyilkosi?

Szómat már el végzem: ajánllak Istennek,
 De nevit ne kérdjed igaz szeretődnek,
 Fel van már az írva tábláján szivednek,
 Hogy Boris, barátja János szerelminek.

XIV.

Inventio poetica.

(1694.)

Venussal való discursusa az versszerzőnek, melyben jó társat ígér
 nékie küldvén Kriván¹ hegye felé:

1.

Hogy minap vadásztam,
 Bús elmém mulattam
 Pusztá Szanda hegyiben,
 Kis prédán erülvén
 Verétékem bérén
 Lángot hordván szívemben,
 Gond felejtő munka,
 Fáradság jutalma,
 Tén ujlást elmémben.

2.

Azzal egy forráshoz,
 Szép csurgó patakhöz
 Nagy fáradva hogy juték,
 Le vetem nyilamot
 És ejtett prédámot,
 Benne szivesen ivék,
 Törlem két szememet,
 S az fáradt testemet
 Meghajtom, úgy pihenék.

3.

Szele Zepirusnak,
 Csurgása forrásnak
 Szenderezésben ejtet,
 Az szép züld pázsitka,
 Homokos kűszikla
 Fáradt testnek kerevet;
 De engem üldöző
 S életemet kínozó
 Venus im ott is fel lelt.

4.

Jüvésit hogy érzem,
 Bokros álmom épen
 Ki üzetik fejemből,
 Fegyverhez kapjak-é?
 Nem tudom vijjak-e?
 Vagy alázatosságbul
 Haragját enyhétsem,
 Lehessen kegyelem
 Szokatlan irgalmából?

¹ A Táttra hegységnek egy igen magas csúcsa Liptó vármegyében.

5.

Im jön nagy szertelen
Tegzesen, mesztelen,
Kínzó fia mellette,
Nem kértem kicsoda,
Mert látom, hogy oda
Én fegyveremnek éle,
Megretten szívem is,
Meg némul nyelvem is
Hogy üldözőm fel löle.

6.

De soha oly kegyes,
Ábrázolja ékes
Én előttem nem vala,
Megszólét távóru:
Mit félsz s rettegsz jódtul?
Bujkálsz előttem hova?
Hatalmom egeken
Fülden és vizeken,
Nem rejt el tölly¹ árnyéka.

7.

Azzal bátorságot,
Egy kis vidámságot
Ada rémült szívemnek,
S mondom: Jó Asszonyom
Nem fut, se szalad nyomom
Előtte Felségednek;
De az szüz Diana
Meg csalt hogy van adva
Ideje vadászatnak.

8.

Hát talám szökű vagy?
Monda, Dianhoz nagy
Ez új kötelességed
Zászlómat el hagyni
Akarsz el állani?
Fel sem vennéd béred?
Régi hűséggednek,
Ne jó érdemednek
Jutalma érjen téged?

9.

Úgy van, mondám néki,
Szolgálatnak ki-ki
Várja kívánt jutalmát,
Az szegény katona,
Kinek az oldala
Fegyveres, várja zsoldját;
De mivel elhagytál,
Inségben nem láttál
S nem segédéd szolgádat,

10.

Szabad így mulatnom,
Búmat csalogatnom
Ez züldellő völgyeken;
Ne légy oly kegyetlen
Ne irigyledd épen
Ez mulatást bérczeken,
Ám itt csak vadak
Im sűrű gaz, ágak
Közt, járnak ez helyeken.

11.

Semmi multság itt,
Csak veréteket nyit
Kegyetlen hegy hágása
Ki elfogyatja-e,
Szaporéthatja-e
Búm? mutatja nagysága
Dianat szolgálva
Nem itt; de Delosban
Láttál vigabb táborban.

12.

Hogy lőn ez beszédem
Sohajtással végzem
Félben szakadt szavamat,
Másszor el kezdeni
S tovább terjeszteni
Akarom panaszomat,
Venus parancsolja
Kezivel is hagyja,
Ne fáraszsza magamat.

¹ Tölly = tölgy.

13.

S monda, úgy van fiam
 (Hogy annak mondhassam
 Tapasztalt készségedet)
 Engem te szolgáltál,
 Seregemben jártál,
 Kedvellem erkölcsedet;
 De hogy múlt jutalma
 S most el vagy hagyva,
 Ez csak bal ítéleted.

14.

Való, nem egy próba,
 De ezer ostora
 Vagyon árva fejednek
 Érdemest kínozó
 Holmi gatz emelő
 Szemtelen szerencsének,
 Ki ha hatalmomba
 Vólna birtokomba,
 Jutna esztelenséginek.

15.

Hogy pengig kegyelmem
 Terjedjen fejedem
 Érdemes hűségédért,
 Jutalmad se vesszen,
 Bű zsoldod meglégyen
 Tökiletességédért,
 Im adok egy szüzet
 Kinél szebb nem lehet,
 Jó erkölcsöt és bű bért.

16.

De lássad, szeressed
 Kedveljed, kiméljed,
 Azt hozván ő érdeme,
 Mert az a gyenge szűz,
 Álnokságot nem űz
 Merű kristály ő szűve,
 Sokan kérték túlem,
 Vedd kedvvel jó hívem,
 Megvizasztal erkölcsse.

17.

Venus, édes anyám
 (Ha te voltál dajkám
 Tódul áldásodhoz)

Mondám, köszönhetem
 S méltán is eshetem
 Jó tevő lábaidhoz,
 Nagy ajándékot adsz
 Igaz, az mit fogadsz
 Jó hajlani zászlódhoz.

18.

De mivel szerencse
 Fejem ellensége,
 Az mint magad meg vallád,
 Nem térszen-é gátlást?
 Vagy másnak áldomást?
 Igen csalárd ez állat.
 Félve gondolkodom
 Ily jóruul, mert tudom
 Sokszin álnokságát.

19.

Ne félj! (monda) semmit
 Nem árthatja közit
 Semmi jussa mert ehez,
 Kit szerencse nevelt,
 Állandó nem lehet
 Néz bizontalan czélhoz;
 De ennek dajkája
 Nem ő, oktatója
 Voltam természetedhez.

20.

El küldem Fiamat
 (Mutatja Cupidot)
 Hatalmas kis nyilával,
 Vet szikrát fészkiben,
 Űt nyilat szűviben
 Szokott tudományával;
 Csak küvessed bátran
 Vigasztaltatsz ottan
 Szíved nyugodalmával.

21.

Úgy de! mondám viszont,
 Keresni kell holott
 Szívinek clenodiumját?
 Holló fi pelyhiben
 Fejér ő físzkiben

Hol keressem tartóját
Ezen ritka szívnek?
És ígéretednek
Jó hasznos ajándékját?

22.

Esztelen goromba
Kár hogy vadászatba
(Mondá) túlted idődet.
Kell tudni vadásznak
Mely vülgyet szarvasnak
Állja, hijuznak bérczet;
Ám tudja katona,
Hogy ha rend ki adva,
Hol érjen ellenséget.

23.

Indulj csak szívesen,
Ne mulass restesen

Besztercze 9. Martii 1694.

Kivánatos dologban,
Kormányod az Kriván
Kinél magosabban
Nem sok nőtt Európában,
Találsz ott egy limbát
Merű szép kis nymphát —
Ezt rendeltem titkomban.

24.

Ez szép jelentésért
S gondviselésiért
Testetlen isten asszonyt
Imádni akarván
Lábához borúlván
Álom elére vizsont,
S eltűnik előttem;
De szívem nagy mélyen
Sebhezik, sok vért is ont.

XV.

Húsvéti öntözködésre írott tréfás vers.¹

(1730 előtt.)

Bezzeg reá akadánk két jó kavallérra
Házás az egyike, nőtelen másika,
Vidám erkülsök vólt ezeknek valaha,
Most morddá vált kedvek és szívek szuvasá.

Viz özönnek vélik, ha érné egy kis viz,
Azt gondolja majd ár mind kettő bele vész,
A fejér seregnek látván számát hogy tiz
Ó filéng (így) férfiak! hol most vitézlő ész?

Afronttal bocsátnak; de nem hajtunk vele,
Isten más Húsvétra verrasztván s reggelre
Fonunk im korbácsot, meglátjátok kire,
Sándor-é vagy László? ily páros emberre.

Akkor megbánjátok cselekevésteket,
Nem csöppek, de csapás hágy testeden kéket,
Le mosnád magadról örömet ezeket,
Ha csak üldözhetnéd kövér P s népeket.

¹ Az eredeti cím nélkül van. Mindenesetre 1730 előtt íratott, mert ez évben fia, László is megházasodott.

XVI.

Nihil sub sole novum est.

(1734)

Nincsen e világon csak mi új dolog is
 A mi volt, a most van s léssen ez után is;
 Sok ország, méltóság, hadi rend, paraszt is
 Érez sok változást, sír özvegy árva is.

Láttam gyűzhetetlent, meggyűzöttettnék,
 Láttam porban fekvőt felemeltettnék,
 Királyi palotát omlásban hevertnek,
 Paraszt gunyót (így) penig toronynak emeltnék.

Láttam fejedelmi magát szegénységben,
 Sárból emelteket, bővelkedni kincsben
 Fortély kapun csúszót ülni úri rendben,
 Virtus útát, nyomát megakadtnak tűzben.

Láttam igaz ügyet hogy le nyomattatott,
 Láttam sok ártatlant, hogy sok vért hullatott,
 Iszonyatos kínban halálíg jajgatott:
 Bosszúálló Isten! hogy ezt így halasztod!

Boszonkodtam sorsán megérdemhedt vitéznek
 Kenyér nélkül szűkös s rongyos inségének,
 Nyögve szegény várta végét életének —
 Sohajt hogy gazdája nincs temetésének.

Imelyet (így) a gyomrom bölcsnek megvetésén,
 Bolo(n)dnak okosan rút uralkodásán,
 Törvényszékben ülő Atheus dolgain,
 Ártatlan lelkeknek nyomorgattatásán.

Az istentelen ügy kiált diadalmat,
 Jajjok eget érik s nem látnak oltalmat
 Krisztus követői se mi nyugodalmat,
 Hanem számkivetést s mindentül tilalmat.

Nagyon kiterjedtek világ szövevényi,
 Szorosak jámborság egyenes ösvényi,
 Mind *hazád* s mind *hazád* kintelen eltűrni,
 Ha mit a nagy úrnak tetszik reá vetni.

Látod szomjuhozni meleg vért a fegyvert,
 Álnok szív hamis nyelv kínzza jámbor embert;
 Ne csodáljad tehát e háborgó tengert,
 De mig fergeteg is tör s ront széllal mindent.

Ládd e közben azt is sirni ki nevetett;
 A ki mostan kaczag vehet ma esetet;
 Bármely erős torony holnapig ledűlhet,
 Fent látó dőlős is nyakra fűre mehet.

Ha mi csoda vólna azon álmélkodnál:
 Isten utairól ha gondolkozhatnál,
 Mely mélyek s titkosok oda elláthatnál;
 De aztat vizsgálnod épen eltiltattál.

Élj hát jó idővel melyet Isten adott
 Ha mint kevés is az; súlyost ha bocsátott
 Túrj, mert nem sokára életed elhagyod,
 De urad menyekben, kiben hisz, meglátod,
 Letörli orczádról könyhullatásidot.

— — — — —

Irta sok gondolkodási közt Radványban, Januariusnak 30-ik
 napján. 1734 *Radvánszky János.*

IFJABBKORI KISÉRLETEK.

<p>1.
Te szívek álmétó
Elméket fárasztó
Álhatatlanságban
Ki vagy csak állandó.</p>	<p>Igy szerelemnek is
Kít vezet kéz fogva
Nem lehet egy helyben
Hosszú mulatása.</p>
<p>2.
Téged a Poetak
Bölcsen magyaráztak
Midőn golyóbisra
Szárnyakkal irtanak.</p>	<p>3.
Az állhatatlanság
Te néked boldogság
Szárnyod határadlan (így)
Véled hogy szabadság.</p>
<p>Nem lehet valakit
Vi — — — jó végre
Ki bé kötett szemmel
Vészen majd kezére.</p>	<p>Egekrül a földre
Fülldről a tengerre
Szállasz, szélvíszbén is
Jársz magad kedvére,</p>
<p>Ott is nyughatatlan
Állasz csak fél lábra,
Sikamló állásod
Visz forgandóságra;</p>	<p>4.
Szerencse szemtelen
Járr merő mesztelen,
Jól tudom fortélyát
Miért jár ily képtelen,</p>

Lopó tolvaj szívtől
Fél ő megfosztatni,
Sok úton állóktól
Fél megtartóztatni.

Irják Cupidot is
Mesztelen, tegzessen,
Rajta hogy hatalmat
Senki ne vehessen.

5.

Az én szerelmem is
Kinek én hittem is

Szintén mint másokkal
Megtájszott velem is.

Vétettem mert hittem
Boldog az én vétkem
De nehéz igaznak
Álnoktól szenvednem.

Szerelmem s méltóság
Társat nem szenvedhet
Kit szerencse formált,
Állandó nem lehet.

6.

Egyetlenegy kincsem az én életemben,
Elhittem magamban hogy te vagy egészen
Én is hogy szeretőd vagyok s hiszek neked
Bizonytal igaznak aztat nékem higgyed.

7.

Nem voltál, nem is lész, azt jól tudja minden,
Rakva csalárdsággal és gonosz erkölcsöcsel
Azt soha, lölkedért kérlek ne is véljed,
Hogy akármint legyen, el állok mellőled.

8.

Fohász.

1. Inségem korán hozzád óh én Uram
Könyhullatással kiálték.
2. Tekintsed uram te alkotmányodat
Terjesszed reám irgalmasságodat
Bolygás nem éri így szegény szolgálodat¹
Ha te vezérled s mutatod utadat.
3. Te benned uram helyheztem hitemet
Szereteted élteti reményemet²
Hogy ez inségemben,³ mint uram el nem hagysz
S búslakodásim által sem hervasztatsz.

¹ Bolygani többé ne engedj szolgálodat. (Ez a sor törölve lett.)

² Ki téged szeret élt . . reményemet. (Törölve lett.)

³ Hogy ez inség közt. (Törölve lett.)

4. Köszönöm uram látogatásodat
Atyai kéztől jött sujtóllásodat
Méltó haragod orca pirulással
Ösmérem, mert ezt nyertem bűnvallással.

Negyedíven Radvánszky János ifjabbkori írása. Úgy látszik el is lett valakinek küldve, mert össze van hajtogatva és fekete viaszszal le is volt pecsételve.

B. RADVÁNSZKY BÉLA.

